

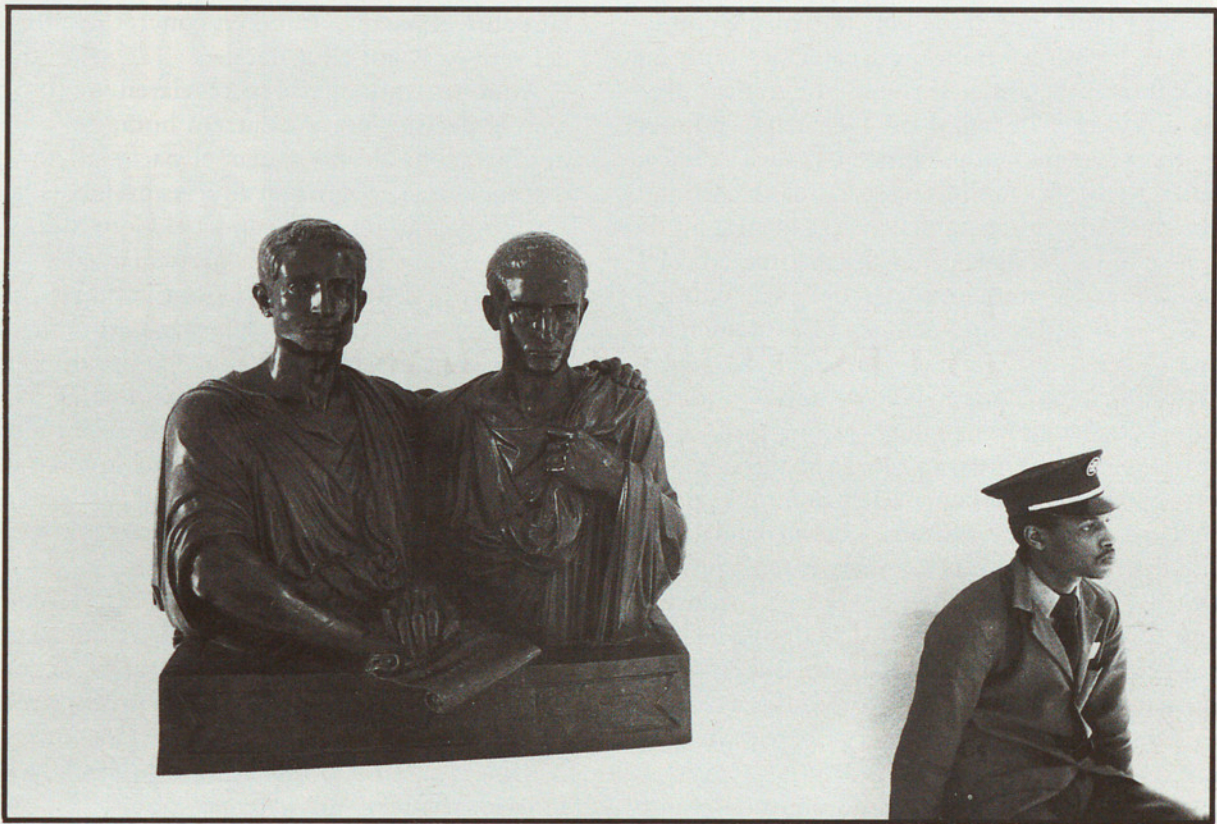
EL PACTE CULTURAL O LES TRIBULACIONS DE LA CULTURA OFICIAL

La necessitat d'una entesa entre les diferents administracions i forces polítiques catalanes per realitzar una política cultural coordinada es fonamenta, evidentment, en un acte de realisme. La naturalesa de la vida cultural demana, en primer lloc, el suport dels seus veritables protagonistes: els creadors de cultura, els intel·lectuals i els artistes, que són els que produeixen la cultura. Aquest col·lectiu de creadors de cultura necessita, tanmateix, el suport de les institucions públiques per tal de portar a terme els seus projectes i programes culturals. A partir d'aquesta constatació essencial, es manifesta la necessitat i la urgència d'una coordinació rigorosa i profunda entre totes les institucions que tenen competències en el camp de la cultura. Molt més a Catalunya, on gran part del patrimoni cultural públic pertany als ajuntaments i les diputacions. Aquestes institucions han anat construint al llarg dels anys una xarxa important d'institucions i serveis culturals i, com és natural, tenen la voluntat legítima de continuar la tasca començada amb plena autonomia de competències.

Aquesta realitat indiscutible sembla que va costar una mica de ser reconeguda per la Generalitat, que, durant tota l'etapa del conseller Max Cahner, va defensar una política cultural de signe essencialista, que pretenia marginar totalment els ajuntaments i les diputacions. Es pretenia, en definitiva, monopolitzar la cultura institucional catalana per la via de la submissió de totes les institucions locals a les directrius de la conselleria de Cultura. Aquesta política va demostrar ben aviat la seva inviabilitat i va topar amb la legalitat vigent i amb la legítima i natural resistència de les institucions implicades a sacrificar la seva autonomia en el camp de la cultura.

El nomenament del senyor Joan Rigol representa —ultra el reconeixement d'un important error polític— un intent de recuperar la iniciativa en el camp cultural, tan essencial per a la societat catalana. Des del primer dia, el nou conseller de cultura manifestà la seva voluntat de crear un organisme —el Consell de Cultura— que aplegués representants de prestigi de tots els sectors del món cultural català. Aquest primer pas seria completat tot seguit per un veritable pacte cultural entre totes les institucions catalanes que intervenen en l'administració de la cultura. «Fa falta —diu el senyor Rigol en una de les seves primeres declaracions a la premsa— racionalitzar l'oferta cultural que rep el ciutadà, ja que el que és important no és la "cultura de la Generalitat" o la "cultura de l'ajuntament", ans la cultura catalana».

Aquesta voluntat de fer una política cultural unitària, que des del primer moment manifestà el senyor Rigol, es concretà ràpidament amb la constitució del Consell Assessor de Cultura, en el qual era palesa la voluntat de pluralisme ideològic i d'ampla representació de la intel·lectualitat catalana. A aquest consell, s'hi incorporaren el filòsof Eugeni Trias, l'escriptor i editor Josep Maria Castellet, l'historiador Josep Termes, el director de *La Vanguardia* i professor de Filologia Romànica Francesc Noy, l'escriptor i regidor de cultura de l'Ajuntament de Cornellà Ignasi Riera, el periodista i professor de Filosofia Josep Ramoneda, el poeta Xavier Bru de Sala, l'arquitecte i fundador de l'ADI-FAD Antoni de Moragas Gallissà, l'ex-secretari del Consell Executiu Joaquim Maluquer, l'escriptor Jaime Gil de Biedma, Joan Carreras, ex-director de l'Enciclopèdia Catalana, l'escriptor Josep M. Espinàs, el professor de Filosofia Pere Lluís Font, l'escriptor Manuel Vázquez Montalbán, el pintor

PARIS, LOUVRE. 1976

BARCELONA 77

Albert Ràfols Casamada i l'arquitecte Ignasi de Solà-Morales.

Des del primer moment, la nova política cultural del conseller Rigol fou rebuda pels mitjans de comunicació i per les forces polítiques catalanes amb un quasi unànime entusiasme. En una conferència pronunciada a Vic el 9 de juliol de 1984 i que pot ser considerada la presentació solemne de la seva política, el conseller Rigol es manifestava totalment partidari del pluralisme cultural, de la neutralitat ideològica de la seva conselleria, del diàleg entre les institucions i les forces polítiques i —en definitiva— del pacte cultural entre la Generalitat, les diputacions i l'Ajuntament de Barcelona.

Que la política de Rigol anava «de debò» i que no es limitava —com temien alguns— a una política de gestos, es va confirmar quan va retirar, malgrat gaudir de majoria absoluta al Parlament de Catalunya, el polèmic projecte de Llei de Museus, que havia elaborat l'equip de l'ex-conseller Max Cahner. Aquest projecte tenia com a objectiu principal posar sota l'autoritat de la Generalitat tots els museus de Catalunya de propietat pública, considerats nacionals, fet que implicava, per exemple, que l'Ajuntament de Barcelona i també la Diputació perdessin una gran part del seu patrimoni.

Constituint el Consell Assessor de Cultura —amb les darreres incorporacions del pare Batllori, Josep Ainaud de Lasarte, Josep Ballarín, Jaume Lorés i Modest Prats—, es va procedir ràpidament a la creació de sis comissions que s'encarregarien d'estudiar els següents assumptes: a) possible creació d'un Centre Cultural de Catalunya vertebrat sobre un futur Museu d'Art Contemporani; b) relacions exteriors i projecció europea de la cultura catalana; c) anàlisi de la situació actual de la creativitat cultural a Catalunya, amb la pretensió d'interrelacionar l'anomenada «altra cultura» amb les expressions de la cultura popular; d) anàlisi del consum cultural a Catalunya, amb especial dedicació a la indústria de la cultura i la cultura audiovisual; e) universitat i cultura, i f) normalització lingüística.

signatura del pacte cultural

El gran moment de la política d'entesa cultural promoguda pel conseller Rigol amb el suport de la resta de les forces polítiques catalanes fou la signatura solemne, presidida pel President de la Generalitat, del pacte cultural, el 14 d'octubre de 1985. Les negociacions havien estat llargues i complicades, però finalment, la negociació entre el conseller senyor Rigol i el senyor Obiols, en la seva qualitat de líder de la principal força del govern local a Catalunya, havia donat els seus fruits i tot feia pensar que la política cultural catalana havia entrat definitivament en el camí de la coordinació i de l'entesa entre les diferents adminis-

tracions i forces polítiques. La veritat, però, és que ben aviat es varen manifestar les primeres dificultats i, en definitiva, els dubtes i la vacil·lació de la Generalitat sobre el pacte cultural en concret i sobre la gestió del senyor Rigol en general.

Aquestes dificultats es revelaren de forma clara amb la decisió, presa a darrera hora, de la Diputació de Tarragona de no signar el pacte. El fet que una institució que governa en aquests moments la mateixa força política que dona suport al Consell Executiu de la Generalitat renunciés a participar en la signatura demostrava a bastament la poca voluntat política de Convergència i Unió de defensar i promoure el pacte cultural per damunt de les inevitables diferències.

El poc entusiasme amb què Convergència i Unió participaren en el pacte es posà de relleu ràpidament per mitjà de les fortes crítiques que hi feren certs sectors d'aquests partits. L'oposició al pacte es fonamentava, segons els parlamentaris convergents, en quatre motius.

El primer era la presentació del pacte com un fet consumat. Es criticava també el fet que un membre del Consell Executiu de la Generalitat negociés amb el dirigent d'un partit polític —el primer secretari del PSC, Raimon Obiols. En certs sectors convergents es considerava, amb molta irritació, que s'havia premiat innecessàriament un adversari polític. Pel que fa als continguts de l'acord, els diputats de CiU consideraven que impliquen una renúncia a la política cultural nacionalista en benefici de la propugnada pels socialistes. Sempre segons els diputats de CiU oposats a la gestió del conseller Rigol, un altre aspecte negatiu del pacte cultural era el reforçament de les diputacions concretament la de Barcelona, i la preferència per la cultura elitista de Barcelona sobre la popular de comarques.

crisi del consell executiu: dimissió del conseller Rigol

Les dificultats creixents del conseller Rigol per continuar la seva política cultural i el pacte van precipitar que finalment presentés la dimissió irrevocable. En els darrers temps, es comentava en els cercles polítics l'evident pèrdua de confiança que patia el conseller per part del president de la Generalitat i la clara oposició d'amplis sectors dels partits de la coalició a la seva política. Finalment, la congelació dels pressupostos de la Generalitat col·locava la conselleria de Cultura en una situació especialment delicada, ja que no podia fer cara als compromisos que havia pres en el pacte amb vista a la realització d'un programa d'inversions culturals.

Com és sabut, la Generalitat va defensar en tot moment que no hi havia crisi de govern en el sentit polític de la paraula i que es tractava, tot simplement, de canvis de persones que no implicaven de cap manera

PARIS, 1976

modificacions importants en la política seguida fins en aquell moment. Per part seva, el nou conseller de Cultura, senyor Joaquim Ferrer, va demanar la continuïtat dels membres del Consell Assessor i va manifestar la seva voluntat política de complir el pacte signat.

Naturalment, la lectura que se'n va fer des de la premsa i des dels diferents partits de l'oposició era totalment diferent. Semblava evident a tothom que era la política iniciada pel conseller la que no havia estat aprovada per les forces polítiques que governen i que ara es tractava de buidar de contingut el pacte cultural signat. De fet, la clau de la situació radica, com és natural, en el capítol pressupostari. Era condició implícita del pacte l'uropeïtzació dels pressupostos de Cultura de la Generalitat, assolint al menys el 3% del pressupost global de la Generalitat, d'acord amb els mínims assenyalats pel Consell d'Europa. Amb la pròrroga dels pressupostos continuava vigent l'1,4% del pressupost global per a Cultura, nivell veritablement tercermundista i a una distància inexplicable de les administracions locals catalanes, que es mouen entre el 3 i el 7%.

Una de les conseqüències immediates de la dimissió del conseller Rigol fou la desaparició de fet del Consell Assessor. Encara que el nou conseller semblà en principi interessat a mantenir-lo, la dimissió d'un gran nombre dels membres en féu inevitable la dissolució. El senyor Ferrer va substituir-lo en alguna mesura amb la constitució de tres comissions encarregades, respectivament, del desplegament cultural, la relació amb les altres cultures espanyoles i la modernitat.

primera reunió dels signants del Pacte Cultural

El 20 de febrer de 1986 es van reunir, per primera vegada des de l'acte de la firma, els representants de les institucions compromeses en el pacte cultural. En una conferència de premsa posterior a la reunió, el conseller Ferrer va manifestar la seva confiança en la incorporació de la Diputació de Tarragona al pacte. De fet, sembla que algun dels acords aprovats en aquesta primera reunió permeten la participació de la diputació esmentada. El primer acord pres va consistir a encarregar formalment a la Fundació Jaume Bofill la redacció del «llibre blanc» sobre els equipaments culturals a Catalunya, que haurà d'estar llest abans d'acabar l'any. També es va nomenar una comissió de seguiment, que precisarà el contingut del «llibre blanc». Una segona comissió va ser encarregada dels estudis locals. Es tracta d'un dels punts fonamentals del pacte, ja que significa un acord per evitar la distribució discrecional i clientelista de les ajudes a la cultura. En la reunió es va acordar finalment desenvolupar el punt cinquè del pacte, que preveu plans de coope-

ració «per dur a terme diverses actuacions concurrents».

Sense cap mena de dubtes, el pacte cultural ha representat en aquests darrers temps l'intent més seriós de construir una política cultural sobre bases serioses i amb garanties de neutralitat i pluralisme ideològic. L'acolliment que ha rebut dels sectors més nombrosos i prestigiosos de la intel·lectualitat catalana demostra clarament fins a quin punt era esperat aquest pacte i com es considerava una peça important de la nova cultura democràtica a Catalunya. Els mitjans de comunicació per part seva, també manifestaren, al marge de les naturals preferències ideològiques, la seva satisfacció per l'acte de prudència política que fou la signatura del pacte. De fet, resulta quasi impossible imaginar-hi una alternativa seriosa i això explica, segurament, la «mala salut de ferro» de què gaudeix el pacte, malgrat totes les dificultats i les evidents reticències de certs sectors polítics partidaris d'una política cultural de confrontació i clarament decantada pel conreu d'un cert essencialisme catalanista, que treballaria, en definitiva, contra el procés d'integració social i cultural que ha conegut afortunadament el poble de Catalunya aquests darrers anys.

PARIS, LA COMEDIE, 1977